

ปฏิรูปอะไร

ปฏิจจนุอุปอุปบอทห้กฤทชอติ

เมื่อตอนที่แล้วว่าด้วยการปฏิรูปประเทศไทยกำลังเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ และเสนอแนะให้ทุกภาคส่วนร่วมปฏิรูป เพราะถ้ามีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในเรื่องของส่วนรวมทั่วทุกพื้นที่ของสังคมก็จะเป็นการปฏิรูปไปในตัว คือปฏิรูปจากสังคมทางดิ่งเป็นสังคมทางราบ ฉะนั้นกระบวนการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการปฏิรูปควรจะต้องเนืองยาวนาน เลยอายุของสภอปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) เพราะกระบวนการปฏิรูปโดยประชาชนคือการปฏิรูป ขอให้ช่วยกันตรงข้อนี้กันไว้ให้ดีๆ

ค้ถามต่อไปก็คือปฏิรูปอะไร สปช. กำหนดเรื่องที่จะปฏิรูปไว้ ๑๑ เรื่อง ก็เป็นเรื่องที่ดี เพื่อให้เห็นภาพรวมห้กฤทชอติของเหตุปัจจัยให้ชัดขึ้น เพื่อเป็นพลังแห่งความเข้าใจ (Power of understanding) ในตอนนี้จะเขียนเรื่อง ปฏิจจนุอุปอุปบอทห้กฤทชอติ

ปฏิจจนุอุปอุปบอท (ปะติดจะสะหุมปะบอ) หมายถึงความเป็นเหตุปัจจัยที่หนุนเนื่องกันทำให้เกิดความทุกข์ เรอพิงพระสวดอยู่แทบทุกวัน แต่เรอไม่เข้าใจเอง คือตอนที่ตั้งต้นว่า

อวิชชอ ป้จจยอ ส้งขอรอ

อวิชชอ หรือความไม่รู้ ความไร้ปัญญา เป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร

แล้วท่านก็ต่อๆไปอีก ๑๑ ขั้นตอนว่าอะไรทำให้เกิดอะไร อะไรทำให้เกิดอะไร จนเกิดเป็นความทุกข์ขึ้น

หลักคิดทางพุทธเรื่องกระแสของเหตุปัจจัย หรือความเป็นเหตุเป็นผลมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างยิ่งและมีพลังอย่างยิ่ง วันหลังผมจะอธิบายให้ฟังว่าทำไมสิ่งๆที่เรียกว่าธรรมชาติ หรือความเป็นเหตุเป็นผลทางพุทธนี้ มีความเป็นวิทยาศาสตร์ยิ่งกว่าวิทยาศาสตร์

ที่นี้เราลองมามองปัจเจกสมุปปบาทแห่งวิกฤตชาติดูให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุปัจจัยต่างๆ

๑. **อวิชชาและความประมาท** อวิชชาคือความไม่รู้ หรือการขาดปัญญา หรือการตกอยู่ในโมหภูมิไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริง สาเหตุ อะไรดีอะไรไม่ดี และมรรควิธีในการออกจากทุกข์หรือวิกฤต ความประมาทคือความไม่

รูปที่ ๘ ปฏิเจกสมุปปบาทแห่งวิกฤตชาติ

ตื่นตัวที่จะเรียนรู้ ความทอหดหู่ อันเป็นกรรมเก่า เพราะประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์มีภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้คนไทยไม่ตื่นตัว ระวังระวังภัย ตื่นตัวเรียนรู้ จัดการแก้ปัญหา ตกอยู่ในความประมาท ความประมาททำให้มีอวิชชามากขึ้น อวิชชาก็ทำให้ประมาทมากขึ้น อวิชชาและความประมาทจึงเป็นปัจจัยหนุนส่งซึ่งกันและกัน ทำให้วิกฤตและออกจากวิกฤตไม่ได้

๒. **โลกทัศน์ วิธีคิด จิตสำนึก** เพราะอวิชชาและความประมาท ทำให้จิตของคนไทยมีขนาดเล็กไม่โตตามตัวของสังคม สังคมปัจจุบันเติบโตเชื่อมโยงและซับซ้อน แต่จิตของคนไทยยังเล็ก เห็นแคบๆตื้นๆ แยกส่วน คือเห็นแก่ตัวและพวกพ้องเพียงกลุ่มเล็กๆ ไม่เห็นทั้งหมดและทำเพื่อทั้งหมด การเห็นแบบแยกส่วนและทำแบบแยกส่วนจะนำไปสู่วิกฤตเสมอ

๓. **สัมพันธภาพเชิงอำนาจ** เพราะอวิชชาและจิตเล็กทำให้สัมพันธภาพในสังคมไทยเป็นสัมพันธภาพเชิงอำนาจ สัมพันธภาพเชิงอำนาจทำให้เกิด

๓.๑ **สังคมทางตั้ง** (Vertical society) ที่ทำให้เศรษฐกิจไม่ดี การเมืองไม่ดี และศีลธรรมไม่ดี

๓.๒ **ระบบราชการที่รวมศูนย์อำนาจ** ที่ทำให้เกิดปัญหาเกือบทุกชนิดในประเทศไทย เช่น ชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอ ความขัดแย้งระหว่างอำนาจรวมศูนย์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ความรุนแรงที่ภาคใต้ ระบบราชการไม่มีปัญหาที่จะแก้ปัญหายากๆ เพราะเป็นระบบอำนาจมากกว่าระบบปัญญา คอร์รัปชันสูง การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองรุนแรง เพราะใครชนะกินรวบหมดทั้งประเทศ ทำรัฐประหารได้ง่าย

๓.๓ **ระบบการเมืองที่มีคุณภาพต่ำ** เพราะสนใจเรื่องอำนาจและเงินทุน

๔. **ระบบการศึกษาผิดๆ** เพราะอวิชชาจึงจัดระบบการศึกษาผิดๆ ที่เน้นแต่การท่องวิชาเท่านั้น ไม่ศึกษาจากความเป็นจริง จึงทำให้ไม่รู้จักประเทศไทยเมื่อไม่รู้ความจริงของประเทศไทยก็ทำให้ถูกต้องไม่ได้ ไม่ใช่การศึกษาเข้าแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น การศึกษาจะต้องสร้างวิธีคิดและจิตสำนึกใหม่ สร้างพลังพลเมืองเพื่อการสร้างสังคมทางราบ สร้างระบบเศรษฐกิจที่ถูกต้อง การศึกษาที่ผิดๆ เป็นปัจจัยให้มีวิชชามากขึ้น และไม่สามารถหลุดออกจากสภาวะวิกฤต

๕. **ระบบการสื่อสารที่ไม่ใช้สัมมาวาจา** ระบบการสื่อสารที่ดีจะทำให้สังคมเกิดปัญหาพากันนอกจากวิกฤตได้ สัมมาวาจาหมายถึง

(๑) จะพูดอะไรต้องเป็นความจริง มีที่มาที่อ้างอิง

(๒) พูดเป็นปียวาจา ไม่พูดเสียดสี ยุยงให้เกิดความแตกแยก หรือเกลียดชัง

(๓) พูดถูกกาลเทศะ

(๔) พูดแล้วเกิดประโยชน์

หากมีการสื่อสารด้วยสัมมาวาจา สังคมก็จะมีปัญญามากขึ้น แต่การสื่อสารในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นระหว่างบุคคล หรือสื่อสารมวลชน หรือ โซเชียลมีเดียห่างไกลจากการเป็นสัมมาวาจา เช่น ใช้ความจริงน้อย อาจพูดส่อเสียด ถากถาง ยุยง เลี่ยม ใส้ความ ไม่คำนึงถึงความเป็นธรรมและประโยชน์ ทั้งนี้เพราะอวิชชา ความมีจิตเล็ก โครงสร้างเชิงอำนาจ การไม่สื่อสารด้วยสัมมาวาจาทำให้มีอวิชชามากขึ้น และไม่หลุดจากภาวะวิกฤตได้

๖. **ระบบเศรษฐกิจที่ผิด ๆ** ระบบเศรษฐกิจที่ผิด ๆ ทำให้เกิดความยากจนไม่ได้ เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างสุด ๆ เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมโหฬาร ระบบเศรษฐกิจที่ผิด ๆ เกิดจากอวิชชาอันเกิดจากการศึกษาแบบท่องวิชา แต่ไม่รู้จักความจริงของดินของแผ่นดินไทย การท่องวิชาที่ถ่ายทอดมาจากตะวันตก และการไปเรียนต่อในประเทศตะวันตก ก็ติดเอาความคิดแบบตะวันตกเข้ามาใช้โดยไม่เข้าใจความจริงของแผ่นดินไทย ทำให้แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจไม่ได้

ภูมิประเทศของเมืองหนาวกับของประเทศไทยไม่เหมือนกัน ทำให้ฐานทางเศรษฐกิจต่างกัน เมืองหนาวนั้นธรรมชาติขาดแคลน คนเมืองหนาวจึงต้องไปปล้นหรือแย่งชิงจากดินแดนที่อุดมสมบูรณ์กว่าเอามากินเอามาใช้ ดังที่ชาวยุโรปเมื่อมีอำนาจทางอาวุธขึ้นไปยึดดินแดนประเทศต่างๆทั่วโลกเป็นอาณานิคม เพื่อแย่งชิงทรัพยากรของเขาเอาไปกินไปใช้ในบ้านเมืองของตน โดยก่อให้เกิดการทำลายฐานทางทรัพยากรและทางวัฒนธรรมของประเทศอาณานิคม **ระบบเศรษฐกิจแบบตะวันตกจึงมีฐานอยู่ที่การแย่งชิง**

ประเทศไทยเป็นเขตร้อนชุ่มชื้น ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ แบบทรัพยากรในดินสิ้นในน้ำ **ระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นระบบเศรษฐกิจฐานทรัพยากร** คนไทยได้วิถีคิด

แบบอาณานิคม ก็เอาระบบเศรษฐกิจแบบแย่งชิงเข้ามาใช้กับคนไทยด้วยกันเอง ก็ให้เกิดการทำลายฐานทรัพยากร และฐานทางวัฒนธรรม แบบที่ประเทศมหาอำนาจกับอาณานิคม ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ยากจนลงหมดเนื้อหมดตัว คนส่วนน้อยรวยขึ้น เกิดความเหลื่อมล้ำขนาดหนัก นำไปสู่ปัญหาทางสังคมและการเมืองอย่างแก้ไขไม่ไหว

๗. ความทุกข์และวิกฤตชาติ เหตุปัจจัยต่างๆดังกล่าวข้างต้นเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่แห่งความทุกข์ ส่งผลให้เกิดเป็นความทุกข์และวิกฤตชาติ เช่นแก้ไขความยากจนไม่ได้ เกิดความเหลื่อมล้ำขนาดหนัก ไม่สามารถถอนรัฐกิจและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ระบบรัฐมีสมรรถนะต่ำ แต่คอร์รัปชันสูง ไม่มีความสามารถจะแก้ไขปัญหาของประเทศชาติได้ มีความขัดแย้งและความรุนแรงเพิ่มขึ้น มหาวิทยาลัยไม่สามารถเป็นหัวรถจักรทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤตได้

เหล่านี้คือ ทุกขโทมนัสอุปายาสของชาติ เพราะมีห่วงโซ่ของเหตุปัจจัย ที่เรียกว่า ปฏิจสมุปบาท อันเริ่มต้นด้วยอวิชชา

ในการปฏิรูปประเทศไทย บางท่านกล่าวว่า ปฏิรูปการเมืองให้ดีอย่างเดียวแล้วทุกอย่างจะดีเอง ลองหันไปดูรูปที่ ๘ ให้เห็นปัจจัยต่างๆที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ก่อให้เกิดวิกฤตชาติ แล้วจะเข้าใจว่า ทำไมปฏิรูปการเมืองอย่างเดียวจึงไม่ได้ผล จริงอยู่การเมืองไม่ดีส่งผลร้ายแรงต่อประเทศชาติ แต่การเมืองไม่ดีก็เป็นปลายเหตุอย่างหนึ่งคือ หัวข้อ ๓.๓ ในรูปที่ ๘ ซึ่งต้องแก้ไขเหตุปัจจัยอื่นๆด้วย การเมืองจึงจะดี

คราวหน้าจะขยายความเหตุปัจจัยต่างๆอีกบ้างพอสมควร เพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิรูปในเรื่องต่างๆ